

Nr 12.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om en instruktion för den svenska representationen hos Förenta Nationerna i enlighet med andra världsfredskongressens budskap.

Uti en inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, väckt motion, nr 236, ävensom uti en likalydande inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion, nr 315, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer, att en instruktion för den svenska representationen i Förenta Nationerna utarbetas i enlighet med andra världsfredskongressens budskap.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet. Utskottet vill till en början erinra om att utskottet vid 1950 års riksdag i anledning av då väckta motioner om uppdrag för de svenska ombuden vid Förenta Nationerna att verka för förbud mot atomvapenkrigföring yttrat följande: »I motiveringen för sin hemställan förklara motionärerna bl. a. att det förslag angående förbud mot atomvapnet, som av Sovjetunionens regering framlagts vid Förenta Nationernas generalförsamlings fjärde möte, utgör det enda 'effektiva förslaget'. Motionärerna förklara ytterligare, att de svenska ombuden i Förenta Nationerna genom att motsätta sig detta förslag och ansluta sig 'till de makter med Förenta staterna i spetsen, som försöka hindra ett förbud mot atomvapnet', kommit att stödja en plan 'vilken skjuter undan atombombsförbudet' och avser 'åtgärder, som borde vara oantagliga för varje suverän regering'.»

Med anledning av vad motionärerna anfört vill utskottet först erinra om vad den ståndpunkt inneburit, som den svenska delegationen intagit vid de tillfällen, då FN:s generalförsamling behandlat frågan om atomvapnet, nämligen generalförsamlingens möten hösten 1948 och hösten 1949. Vid det förstnämnda tillfället förklarade vederbörande svenska delegat, att, då det arbete, som anförtrots FN:s atomenergikommission ännu icke avslutats, utan ett antal öppna frågor återstode, den svenska delegationen icke kunde uttala sig om det inom kommissionen bedrivna arbetet i dess helhet. Med denna reservation kunde emellertid hans delegation i följande avseenden fixera sitt ståndpunktstagande. Den kunde sålunda icke godtaga tanken att först besluta om ett förbudssystem och därefter upprätta ett kontrollsystem.

Enligt svensk uppfattning måste förbud och kontroll kombineras. Den från rysk sida skisserade kontrollplanen kunde icke anses giva erforderlig trygghet. Beträffande majoritetsplanen finge modifikationer icke anses utslutna, men intill dess alternativa, ur säkerhetssynpunkt tillfyllestgivande

förslag framkommit, borde denna utgöra grundval för det fortsatta arbetet. Den svenska delegationen röstade i församlingen för det av denna sedermera godtagna förslag, vari bl. a. vissa av de slutsatser och rekommendationer, som avgivits av atomenergikommissionen, godkändes, och de permanenta medlemmarna av denna kommission anmodades att konsultera varandra för att fastställa, om grundval funnes för en överenskommelse i syfte att trygga atomenergiens användning enbart för fredliga syften och för atomvapnets eliminering.

Vid 1949 års generalförsamling, vid vilket tillfälle atomenergikommissionen rapporterat, att de i församlingens resolution rekommenderade konsultationerna icke lett till resultat, förklarade den svenska delegationens talesman, att man å svensk sida ansåge, att konsultationer mellan kommissionens permanenta medlemmar såsom varande den enda framkomliga vägen att uppnå samförstånd borde fortsättas. Den svenska delegationen röstade därför för ett resolutionförslag, som innebar en uppmaning till dessa att undersöka alla utvägar att häva dödläget i frågan. I övrigt var det av i huvudsak samma innebörd som det nyss berörda av 1948 års församling antagna.

Med förmälan av ovanstående vill utskottet erinra om att de instruktioner, som varit bestämmande för de svenska ombudens här ovan berörda ställningstaganden till frågan om förbud mot atomvapen och kontroll av atomenergiproduktionen, utfärdats av Kungl. Maj:t efter hörande av utrikesnämnden. Utskottet uttalar sin förvissning, att under de rådplägingar med nämnden, som kontinuerligt äga rum rörande instruktioner för de svenska ombuden till FN, uppkommande förändringar i dessa frågors läge bliva beaktade. Något som helst tvivel kan icke råda därom, att vår land önskar medverka till åvägabringande av en sådan internationell överenskommelse, som genom att ge trygghet mot vapnets användning undanröjer det hot mot civilisationen atomvapnet utgör.»

Utöver vad sålunda anförts av 1950 års utrikesutskott, vill utskottet göra vissa ytterligare erinringar i anledning av årets motioner.

Det dödläge i förhandlingarna om atomvapnet, som i det föregående ommäls, har kvarstått under generalförsamlingen 1950. Intet resultat av konsultationer mellan atomenergikommissionens permanenta medlemmar fanns att anmäla. På hemställan av Förenta Staterna och några andra medlemsstater beslöt höstens församling anmoda konsultationsgruppen att undersöka ändamålsenligheten av att sammanslå eller koordinera de bägge kommissionerna för å ena sidan atomvapen m. m., å andra sidan de s. k. konventionella rustningarna. Sovjetunionen och övriga stater tillhörande östblocket röstade emot. Såsom ett försök till ny start biträdde förslaget av svenska delegationen, vars representant dock uttalade sina tvivel om resultatet. Ingenting av sakligt intresse har hittills förports från konsultationsgruppen.

Nu ha motionärerna genom att begära instruktion för svenska delegationen i FN i enlighet med andra världsfredskongressens budskap upptagit jämväl andra sidor av rustningsproblemet.

Beträffande förslaget, att **samtliga stormakter** skulle nedrusta med en tredjedel av sina stridskrafter, erinrar utskottet, att detta förslag, framställt av Sovjetunionen 1948, 1949 och 1950 inom FN:s generalförsamling, avböjts av ett starkt flertal medlemsstater, inrymmande jämväl Sverige. Ett huvudskäl däremot har varit, att förslaget icke tager hänsyn till den aktuella rustningsnivån inom olika stater. Detta skäl kvarstår.

Motionärerna begära, att som krigsförbrytare skall stämplas den regering, som först använder atom- eller vissa andra uppräknade vapen. Detta utan att göra någon skillnad mellan angrepp och försvar. Framför allt ta de icke heller hänsyn till att samtliga medlemsstater högtidligen åtagit sig förpliktelsen att icke gå till angrepp och därigenom framkalla krig, vilket är den verkliga krigsförbrytelsen. I denna anda har den svenska delegationen uttalat sig, då motionärernas krav främst av Sovjetunionen framförts i FN. Utskottet ansluter sig till den sålunda från svensk sida framförda meningen.

I fråga om rustningskontrollen övervinnas icke välbekanta svårigheter, varom länge förhandlats inför internationellt forum, genom att en kongress deklarerar, att sådan kontroll är tekniskt genomförbar. Verkliga förhållandet är, att redan i fråga om atomkontrollen meningsmotsättningarna mellan de ledande militärmakterna alltjämt äro så djupgående, att dödläget framför allt av denna anledning består. Föreställningen, att dessa svårigheter skulle hävas eller förminskas genom att kontrollen utsträcker att gälla alla vapen över huvud, kan utskottet icke tillägna sig. I det rådande läget har en sådan allomfattande kontroll icke kunnat göras till föremål för internationella förhandlingar. Utskottet erinrar, att den svenska delegationen, då verkliga förslag såsom beträffande atomvapnet förelegat, biträtt den linje, som inneburit den mest effektiva kontrollen.

Utskottet understryker såsom alltjämt giltiga slutorden i sitt yttrande förra året om Sveriges inställning till en internationell överenskommelse om atomvapnet. Att vårt land ställer sig lika positivt till varje nedrustningsöverenskommelse, som effektivt undanröjer eller förminskar krigsfaran, därom kan heller icke något tvivel råda.

Vad i övrigt förekommer i det av motionärerna som instruktionsunderlag förordade »budskapet» är sådant camouflage, som för propagandametoderna i det pågående kalla kriget är sedvanligt. Något dess uttalande anser utskottet detta icke förtjäna.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 236 och II: 315 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1951.

På utrikesutskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Sandler, von Heland och Gustaf Karlsson;

från andra kammaren: herrar Hedlund, Fast, Hallén och Edberg.
